

Vedlegg: DELOMRÅDER - Beskrivelse av arter, naturtyper, tilstand og skjøtsel i de forskjellige delområdene i Tautra naturreservat

Naturreservatet i sør

Skaget (figur 1 a): På sørspissen av Skaget ble det i 2007-2008 i regi av forvaltningsmyndigheten (FM) gjennomført rydding av et ca 20 dekar stort område som var dekket av et opptil 3 m høyt einerkratt. Ifølge Øien & Fandrem (2017) utvikler nettopp dette arealet seg nå i retning av verdifull tørreng.

Langs østsiden av Skaget, ovenfor en smal bord av rullesteinstrand i fjæresonen, vokser et belte av einer. Tynning av einerfeltet ble startet i regi av FM i 1993 og fortsatte på større arealer i 1998 og 1999. Litt tynning gjøres fortsatt. Hensikten er fornying av einerrekka slik at det til enhver tid skal være høvelige hekkeplasser for ærfugl. Tidligere hekket ærfugl i stort antall her, men selv om det i dag finnes mange gode hekkeplasser, har ærfuglen i liten grad kommet tilbake etter nedgangen på 80- og 90-tallet.

Ovenfor einerbeltet utover Skaget, er det store arealer med artsrik tørreng og ikke minst er det gode forekomster av arten norsk timian, kategorisert som sårbar (VU) i Norsk Rødliste for arter (Artsdatabanken 2021). Også noe sitkagran, et fremmed treslag vurdert til å ha svært høy risiko for uheldig økologisk effekt (Fremmedartslista 2018), har blitt fjernet fra det som betegnes som tørreng på Skaget. Strandområdet sør og øst for skogen på Skaget (a) er NiN-kartlagt (Miljødirektoratet 2016) som semi-naturlig eng. Denne naturtypen står i Norsk rødliste for naturtyper (Artsdatabanken 2018) som sårbar (VU). Ca. 1 dekar ytterst på Skaget er betegnet som semi-naturlig strandeng (figur 3a). Naturtypen er rødlistet som sterkt truet (EN).

a

b

Figur 1 a og b: Strandområdene langs sjøen rundt Skaget (a) og helt til moloen (b), er naturreservat (grense rød linje) og utgjør den sørlige delen av A-området. Bukta til venstre i figur 1b, kalles Skagbukta. Høydedraget på Skaget (avgrenset med rød linje, 1a) er vernet som fuglefredningsområde (Norge Digitalt 2017).

Beitetrykket på Skaget ble betegnet som høvelig ved kartleggingen av analyseruter i 2016. Tilstanden i tørrengvegetasjonen på Skaget ble vurdert til å være god og artssammensetningen viste en positiv utvikling (Øien & Fandrem 2017).

Skagbukta (figur 1b): Strandenga i Skagbukta er i dag sterkt påvirket av beiting og trakk fra storfe som dessuten tilleggsføres her om vinteren ved spesielle værforhold. Tidligere ble denne betegnet som naturbeitemark, men denne er ikke lenger intakt (Lyngstad & Aune 2005) og blir i NiN-kartleggingen i 2016 betegnet som eng-aktig oppdyrket mark. Tilleggsføring med gjødslingseffekt og tråkkskader har økt siden vernetidspunktet i takt med endret husdyrdrift, en større andel storfe og

færre sauer. De siste årene har forvaltningsmyndigheten vurdert vegetasjonen til kun å bestå av noen få ettårige «ugrarter» og til ikke lenger å ha botaniske verneverdier. Et unntak ble imidlertid påvist gjennom NiN-kartleggingen, da området viste seg å ha en god bestand av den sårbare arten smånesle (VU i Norsk rødliste for arter). Smånesle er knyttet til akkurat denne typen nitrofile miljø.

a

b

Figur 2 a og b: NiN-kartlagt areal (Miljødirektoratet 2016), grønn figur i Skagbukta (a), betegnet som «eng-aktig oppdyrket mark». Grønn figur rundt Sjødammen (b) er betegnet som «svakt kalkrik tørreng med klart hevdpreg eller svakt preg av gjødsling» (rødlistet naturtype, VU).

Andre steder i den sørlige delen av Tautra er det klart positive virkninger av besetningen av storfe på helårsbeite. Uten beitedyr vil ikke den gode tilstanden i tørrenga utover Skaget opprettholdes, og store arealer i sør vil da trues av gjengroing. Totalt sett bidrar derfor beitedyr til den viktigste skjøtselen som foregår sør på Tautra. Flere alternative plasseringer for tilleggsfôring er forsøkt, men ingen av dem gav tilfredsstillende resultater for dyreholdet. For å ta vare på tørrengartene i de rødlistete naturtypene som grenser til Skagbukta, er det avgjørende at beiting opprettholdes samtidig som den intensive beitebruken med tilleggsfôring ikke øker i omfang.

Storholmen (figur 1b, nederst i bildet) og tilgrensende strandområder er dominert av artsfattig engvegetasjon sterkt preget av gjødsling (Øien m.fl. 2009). I NiN-kartleggingen i 2016 er sonen ovenfor fjæra på Storholmen (figur 3c) registrert som semi-naturlig strandeng (EN i Norsk rødliste for naturtyper), mens arealet innenfor er betegnet som eng-aktig oppdyrket mark. Storholmen har årvisst vært brukt av fiskemåke som hekkeområde og enkelte år av terne. Hekkesuksessen er antatt å ha vært lav gjennom flere år på grunn av tråkk fra beitedyr. I mai 2014 ble det satt ut to viltkameraer på Storholmen med den hensikt å avdekke eventuelle konfliktsituasjoner mellom sauer/storfe og de hekkende fuglene (Thingstad 2014). Det viste seg ikke å være enkelt i praksis å måle hekkesuksessen til fiskemåkene, blant annet fordi beitedyrene ikke lot viltkameraene stå i fred. Men det ble registrert eksempler på hvilende sau som okkuperte areal med reir. I 2016 ble ca. 9 dekar av beitearealet gjerdet inn for å skjerme hekkende hettemåker mot forstyrrelser og tråkk fra beitedyr. Sannsynligvis økte hekkesuksessen også for fiskemåkene som hekket innenfor gjerdet som følge av skjermingen mot husdyr. Årlig siden har beitedyr blitt gjerdet ute fra et tilsvarende areal i hekkeperioden, fra 2021 ved hjelp av fast gjerde og noe utvidet areal.

Litjholmen (figur 1b, holmen til høyre) har en vegetasjon som består av gjengroende tørreng med stort innslag av einer. Et lite areal midt på holmen har vært oppdyrket (en liten dam hadde blitt gjenfylt) men er nå under gjengroing. Ifølge NiN-kartleggingen er arealet ovenfor steinstranda på Litjholmen tørreng (rødlistet VU) eller strandeng (rødlistet EN) (figur 3b og c). Tidligere hekket mange ærfugl på Litjholmen. For noen år siden ble det utført noe tynning av einerkratt og hogst av sitkagran for å vedlikeholde gode hekkeforhold for ærfugl. I 2019 ble to ærfuglreir funnet i bruk på Litjholmen og i 2022 ble 3 reir registrert her.

Figur 3 a, b og c: Grønne felt som er NiN-kartlagt som semi-naturlig strandeng (Miljødirektoratet 2016) er registrert på spissen av Skaget (a), på Litjholmen (b) og langs strandsonen fra Skagbukta til moloen (c). I Norsk rødliste for naturtyper er denne naturtypen vurdert til sterkt truet (EN). I grønt felt i c inngår dessuten stein- og grusstrender som ikke er rødlistet.

Arealet mellom Måsdammen, Sjødammen, Rauddammen og Kuøra ved molofofen, er i NiN-kartleggingen for en stor del registrert som semi-naturlig eng (rødlistet naturtype, sårbar VU). Nord, vest og sør for Sjødammen er denne naturtypen vist i figur 2b. Også her vokser den rødlistede arten norsk timian. Einer og sitkagran er også tynnet/ryddet i dette området. Hensikten har både vært å skape gode hekkeforhold for ærfugl, men også å ta vare på åpen tørreng og beitemark som er rik på arter. Et viktig bidrag for å hindre gjengroing, er utmarksbeite som foregår i området året rundt. Siden einer og rosekratt beites i liten grad, brukes det i tillegg beitepusser på noe av arealet for å unngå krattoppslag.

Måsdammen er en grunn, eutrof dam med rik vannkantvegetasjon (2a og 3c). Hetttemåkene bruker de flytende, sammenhengende vegetasjonsbeltene og holmene ute i dammen til hekkeplasser. Tilgang til åpent vann er viktig for mange av andefuglartene som også hekker i dammen (Øien m.fl. 2009). På grunn av tilførsel av næringsstoffer fra landbruksarealene rundt dammen og hekkende fugler, er dammen i en kontinuerlig gjengroingsprosess. Utover sommeren minker stadig det åpne vannarealet, og algeoppblomstringen kan være betydelig.

Det har i regi av Statsforvalteren blitt utført gjentatte utgravinger ved hjelp av gravemaskin for å opprettholde åpent vannspeil i Måsdammen. I 1990-91 ble det kun gravd opp en kanal mot land. Rundt holmene i midten var vegetasjonsbeltet fortsatt helt tett. I 2000, 2009, 2011 og 2016 ble det derfor foretatt opprensninger rundt holmene i tillegg til kanalene langs land. I 2016 ble dessuten vannspeilet utvidet med 4 lommer inn i vegetasjonen i midten. Dette ble gjort for å skape et mer variert leveområde for fugl, noe som er i tråd med anbefalingene i et skjøtselsnotat (Thingstad m.fl. 2014). I tillegg ble det i den vestre enden av dammen fjernet organisk masse fra ca 1,7 dekar. Her var gjengroing med dannelse av kompakt humus kommet lengst og enkelte engarter hadde begynt å etablere seg.

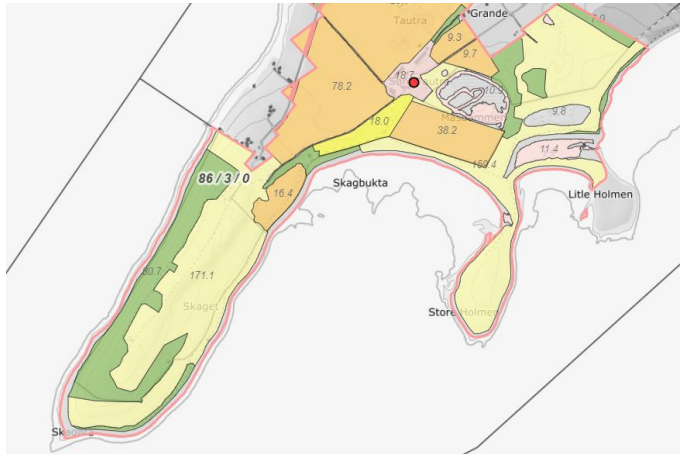
Ettersommeren 2019 ble all vannvegetasjon i dammen (18 dekar vannspeil) slått og fjernet ved hjelp av en amfibiemaskin. Dette ble gjort for å utsette behovet for et større utgravingsprosjekt. Mengden grønn vannvegetasjon som ble tatt ut fra Måsdammen utgjorde ca. 20 tilhengerlass. Tilsvarende skjøtsel blitt gjort hver ettersommer siden, og hekkeområdet for hetttemåker virker å holdes intakt.

Rauddammen (hvitt felt øverst i figur 2b) hadde på vernetidspunktet noe åpent vannspeil, men har senere grodd igjen. I NiN-kartleggingen ble den registrert som våteng. Høsten 2017 startet FM med restaurering av Rauddammen og ca. 1 dekar vannspeil ble gjenåpnet dette året. I 2019 ble åpent

vannspeil utvidet til ca. 3 dekar. Restaurering av denne dammen er et tiltak for å bedre forholdene for vanntilknyttet fugl. Det ble satt igjen en rekke mindre torvholmer i dammen for å gjøre leveområdet mer variert.

Innmarksbeite

Store deler av arealet med status som naturreservatet sør på Tautra, er samtidig betegnet som innmarksbeite (NIBIO 2020).

Figur 4. Areal betegnet som innmarksbeite er merket blek gul (NIBIO 2020).

Naturreservatet i nordvest

Kviningen er en mosaikk av kalkrike strandberg, tørreng, kantkratt, sørvendte berg, naturbeitemark, kalkrike enger og skog (figur 5a). Norsk timian er en av artene som vokser i bergene og der tørrenga er åpen. Den rødlistede arten villeple (VU) vokser også her. I NiN-kartleggingen (Miljødirektoratet 2016) er det meste av arealet ovenfor strandsonen og nakent berg betegnet som «svakt kalkrik eng med mindre hevdpreg» innen hovedtypen verdifull kultmarkseng (semi-naturlig eng) som i Norsk rødliste for naturtyper står som sårbar (VU).

Opphør av beite førte også her til at tørrengvegetasjonen gradvis grodde igjen. Den rødlistede arten ask (EN) fungerer her som en av gjengroingsartene. Sammen med einer og hjemmehørende rosearter som steinnype, kanelrose og bustnype, dannet ask etter hvert et nesten ugjennomtrengelige kratt. Årene 2013 – 2016 ble det derfor foretatt manuell rydding av krattoppslag på ca. 20 dekar. Likevel ble tilstanden i 2016 for norsk timian og de andre tørrengartene vurdert som dårlig (Øien & Fandrem 2017). Denne rapporten anbefaler at beiting gjenopptas. I 2017-2019 og 2021-2022 ble det derfor satt ut boergeiter på Kviningen, fra mai til oktober. Antallet dyr har variert mellom 15 og 37. I 2019-2021 beitet dessuten et par hester på Kviningen. Det har blitt observert en god del nedbeitet lauvkratt flere steder, tørt kratt som med fordel kan fjernes manuelt (figur 5b).

Også i 2018 ble det tatt ut noe ungskog av gran på Kviningen i regi av FM. Ordningen med geitebeiting kan forhåpentlig fortsette i årene framover og vil kunne gjøre det meste av manuell rydding overflødig. Hester beiter mer på eng- og grasvekster enn geiter, og det å ha flere typer beitedyr på Kviningen, vil gi den beste skjøtselen.

Tidligere var Kviningen en viktig hekkelokalitet for ærfugl og teist. Ved rydding, har einer som kan brukes som hekkplass for ærfugl, fått stå igjen. De siste par årene er det igjen registrert enkelte hekkende ærfugl på Kviningen, med 5 reir i 2019 og hele 14 reir i 2022.

a

b

Figur 5 a: Kviningen på ca 86 dekar, den delen av Tautra naturreservat (utenom grønn skravur) som ligger nordvest på øya. (NIBIO 2020) **b:** Rester av lauvkratt beitet av geiter på Kviningen 2019. Foto FMTL.

Kilder:

Thingstad, P. G., 2014. NTNU Vitenskapsmuseet. Resultater fra viltkameraovervåkning av hekkekolonier på Tautra 2014. Notat hos Fylkesmannen i Nord-Trøndelag.

Thingstad, P.G., Kjærstad, G. & Øien, D.-I. 2014. Biologisk status og skjøtelsesplan for Måsdammen på Tautra, Frosta kommune. – NTNU Vitenskapsmuseet notat 2014-12: 1-22.

Øien, D-I, Austrheim, G, Thingstad, P.G, Hassel K, Solem, T & Aagaard, K. 2009. Forvaltning og overvåking av biologisk mangfold på Tautra, Nord Trøndelag. Botanisk serie, 2009-1. NTNU

Øien, D.-I. & Fandrem, M. 2017. Oppfølging av faste prøveflater og evaluering av skjøtsel i tørrengvegetasjon i Tautra naturreservat, Frosta. – NTNU Vitenskapsmuseet naturhistorisk notat 2017-3: 1-25.

Internett:

Artsdatabanken (2018). Norsk rødliste for naturtyper 2018. <https://www.artsdatabanken.no/rodlistefornaturtyper>

Artsdatabanken (2021). Norsk rødliste for arter 2021. fra <https://artsdatabanken.no/Rodliste>

Fremmedartslista 2018. Artsdatabanken. fra <https://artsdatabanken.no/Fab2018/N/537>

NIBIO: <https://gardskart.nibio.no/search> Sist besøkt 19.02.2020

Miljødirektoratet 2016 (NiN-kartlegging Tautra). <https://geocortex01.miljodirektoratet.no/Html5Viewer/?viewer=naturbase>